

ZAMONAVIY TA'LIMDA FAN VA INNOVATSION TADQIQOTLAR JURNALI

Google
scholar

Academic
Resource
Index
ResearchIDB

<http://zamtadqiqot.uz>

**YUKCHILARLAR BILAN BOG'LIQ ISHLARNING XAVFSIZLIGI
KATEGORI VA QOIDALARI TAHLILI**

Shodmonov G'olib Do'stmurodovich

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti dotsenti

golibshodmonov@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada, mehnatni muhofaza qilish sohasida yuk ortish va tushirish ishlaridagi yukchilar uchun ishlarning xavfsizligi kategori va qoidalari tahlili yoritilgan bo'lib, bunda ishchilar yuklash-tushirish operatsiyalari bajarish qoidalari hamda talablari, yuklarning turlari, xavflilik jihatdan sinflanishi o'rganilib chiqilgan bo'lib. Maqola mehnat muhoazasi va texnika xavfsizligi yunalishlari talablari, mehnat muhofazasi va xavfsizlik mutaxassislari hamda keng izlanuvchilar uchun muljallangan.

Kalit so'zlar va iboralar: *“Mehnat muhofazasi, kasb kasalliklari, standartlar, Kombinezon, chang zararsizlantirish, Respirator, stack, zarar, xavf.”*

KIRISH. Xodim o'z vazifalarini, kasbiy talablarini bajarish davomida turli kasb kasalliklariga duchor bo'lishi mehnat muhofazasining og'riqlik nuqtasi bo'lib qolmoqda. Jismoniy ishlar bilan bog'liq bo'lgan o'g'ir ishlarda xodimlarning kasb kasalliklariga uchrashi xodimning sog'lig'i, tabiiy ijtimoiy hayotiga ham katta salbiy ta'sir etib kelmoqda. Bu ishlar qatoriga yuk ortish va tushirish ishlarini misol qilishimiz munker. Yuk ortish va tushirish ishlari va yuklarni joylashtirish, yuk ortish va tushirish ishlaridagi yukchilar uchun ishlarning xavfsizligi qoidalari (ruyxat raqami 1582, 2006 yil 13 iyun) (O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2006 y., 24-son, 221-modda) talablariga muvofiq bo'lishi lozim [1] [2]. Vazni 50 kg dan ortiq bo'lgan yuklarni ortish va tushirish ishlari mexanizatsiyalashtirilgan bo'lishi lozim. Ombor yoki yuk saqlash uchun maydonchalar hududiga kirish joyida harakat yo'nalishi, yuk ortish va tushirish

joyi yoki transport vositalarining to'xtab turish joyini ko'rsatuvchi chizma osilgan bo'lishi kerak.

TADQIQOT METODLARI Tadqiqot jarayonida ilmiy va o'quv-uslubiy adabiyotlar, mehnat muhofazasi standartlari tahlili, qiyosiy tahlil, umumlashtirish, kabi metodlardan foydalanildi.

TADQIQOT NATIJALARI VA MUHOKAMALAR. Yuklash-tushirish operatsiyalari jarayonida mehnatni muhofaza qilish ishchilarga xavfli va zararli ishlab chiqarish omillari ta'sirining oldini olish yoki ruxsat etilgan me'yorlar darajasiga kamaytirishni ta'minlaydigan ishlarni bajarish usullarini tanlash bilan ta'minlanadi[3] [4].

Yuk ortish va tushirish ishlarini bajarishda xavfsizlik talablari quyidagilar [1];
-erkaklar, ayollar, o'smirlar tomonidan yuklarni ko'tarish va tashishda ruxsat etilgan maksimal yuk massasi;

-ish uchun mas'ul shaxslarning familiyasi, ismi, otasining ismi va lavozimi.

-yuklash-tushirish, saqlash va tashish operatsiyalari korxonada rahbarining buyrug'i bilan tayinlangan va jarayonning barcha sohalarida xavfsiz tashkil etilishi va xavfsizlik talablariga rioya etilishi uchun mas'ul bo'lgan mas'ul shaxsning rahbarligi ostida amalga oshirilishi kerak.

-ayniqsa og'ir, katta hajmli va xavfli yuklarni ortishda (tushirishda) ishning xavfsiz bajarilishi uchun mas'ul shaxs har doim ish joyida bo'lishi kerak.

-yuklash-tushirish, ombor va transport ishlari bilan shug'ullanadigan xodimlar dastlabki va davriy tibbiy ko'rikdan o'tishlari shart.

-yuk ko'tarish va tushirish joylari va ob'ektlarga kirish yo'llari silliq, afzalroq qattiq yuzaga ega bo'lishi va yaxshi holatda saqlanishi kerak: qishda tushirish va ko'tarilish muzdan (qor) tozalanishi va qum sepilishi kerak.

Ariqlar, xandaklar va temir yo'l liniyalari bilan kirish yo'llarining kesishgan joylarida o'tish joylari uchun pastki yoki ko'priklar tashkil etilishi kerak.

Yuk jo'natuvchi va qabul qiluvchi kirish yo'llari va yuk tushirish-tushirish joylarining holati uchun javobgardir.

Yuk ko'tarish va tushirish joylari belgilangan raqam, transport vositalari va ishchilar uchun kerakli ish hajmini ta'minlash uchun o'lchamlarga ega bo'lishi kerak.

Avtomobillarni yuk ortish-tushirish maydonchalariga joylashtirishda birin-кетин turgan vagonlar orasidagi masofa (chuqurlikda) kamida 1 m, yonma-yon turgan mashinalar orasidagi (old tomondan) esa kamida 1,5 m bo'lishi kerak.

Agar mashina bino yaqinida yuklash yoki tushirish uchun o'rnatilgan bo'lsa, u holda bino va avtomashina o'rtasida kamida 0,5 m oraliq kuzatilishi kerak. Avtomobil va yuk stendlari orasidagi masofa kamida 1 m bo'lishi kerak[1].

Balandligi kuzovning pol darajasiga teng bo'lgan yo'l o'tkazgichdan, platformadan, rampadan yuk ortishda (tushirishda) avtomobil ularga yaqinlashishi mumkin.

Avtomobil kuzovi va platformasi, yo'l o'tkazgich, rampa qavatining balandligi teng bo'lmagan hollarda zinapoyalar, chanalar va boshqalardan foydalanish kerak.

Yo'l o'tkazgichlar, platformalar, avtomashinalar kelishi bilan yuk tushirish va tushirish ishlarini bajarish uchun rampalar ruxsat etilgan yuk ko'tarish ko'rsatkichlari va g'ildirak qanotlari bilan jihozlangan bo'lishi kerak.

Yuklash va tushirish operatsiyalari amalga oshiriladigan binolar va joylarni yoritish "Tabiiy va sun'iy yoritish" ga muvofiq bo'lishi kerak.

Podvallarda va yarim podvallarda joylashgan va bir nechta marshrutli zinapoyalarga ega bo'lgan tashiladigan tovarlarni vaqtincha saqlash uchun omborlar yuklarni ko'tarish va tushirish uchun moslamalar (zinapoyalar, konveyerlar, liftlar) bilan jihozlangan bo'lishi kerak.

Birinchi qavatdan yuqorida joylashgan va bir martadan ortiq yoki balandligi 2m dan ortiq zinapoyalarga ega bo'lgan omborlar yuklarni tushirish va ko'tarish uchun liftlar bilan jihozlangan.

Yuklash va tushirish ishlarini ishlab chiqarish joylari zarur kollektiv himoya vositalari va xavfsizlik belgilari bilan jihozlangan bo'lishi kerak.

Yuk ortish-tushirish ishlari olib boriladigan joylarda transport vositalari harakati tegishli yo'l belgilari, shuningdek temir yo'l, suv va havo transporti uchun qabul qilingan belgilar o'rnatilgan holda transport-texnologik sxema bo'yicha tashkil etilishi kerak.

Og'irligi 50 kg dan ortiq bo'lgan yuklarni yuklash (tushirish) uchun, shuningdek, 1,5 m dan ortiq balandlikka ko'tarishda mexanizatsiyadan foydalanish kerak.

Quyida belgilanganidan ortiq og'irliklarni qo'lda ko'tarish va ko'tarish taqiqlanadi.

Erkaklar uchun 25 m gacha bo'lgan masofada yuk ko'taruvchilar tomonidan yuk tashishda quyidagi maksimal yukga ruxsat beriladi:

16 yoshdan 18 yoshgacha - 16 kg;

18 yoshdan katta - 50 kg.

16 yoshdan 18 yoshgacha bo'lgan o'smirlarga faqat quyidagi tovarlarni yuklash va tushirishga ruxsat beriladi: quyma (shag'al, loy, qum, don, sabzavotlar va boshqalar), engil (bo'sh idishlar, kichik idishlardagi mevalar va boshqalar), parcha (g'isht va boshqalar), arralangan yog'och (zaxira, tes va boshqalar).

Ushbu ishlarga bevosita aloqador bo'lmagan shaxslarning yuk ko'tarish mexanizmlarining xizmat ko'rsatish hududida yuklash-tushirish ishlarini ishlab chiqarish joylarida bo'lishi taqiqlanadi.

Yuklash va tushirish operatsiyalarini ishlab chiqarish uchun mas'ul bo'lgan shaxs ishni boshlashdan oldin ko'tarish mexanizmlari, tarelkalar va boshqa yuklash-tushirish uskunalarining yaroqliligini tekshirishi shart.

Yuklash va tushirish operatsiyalarini ishlab chiqarish joylari talablarga muvofiq bo'lishi kerak.

Yuk ortish va tushirish operatsiyalari faqat shartnomada (shartnomada) qo'shimcha shart mavjud bo'lgan taqdirdagina haydovchilar tomonidan amalga oshirilishi mumkin.

Taqiqlangan: Og'irligi (bir joy) erkaklar uchun 15 kg dan va ayollar uchun 7 kg dan ortiq bo'lmagan yuklarni ortish va tushirishdan tashqari (ularning roziligi bilan) yuklarni ortish va tushirish uchun avtomashina haydovchilaridan yuk ko'taruvchi sifatida foydalanish;

Noto'g'ri mexanizmlar va inventarlardan foydalaning. Yuk ko'taruvchi mexanizmlar, slingerlar, dastgohlar va yuk ko'taruvchilar, narvonlar (iskalalar), platformalar, o'tish yo'llari ishlayotgan joylarda sirpanib ketmaslik uchun tozalanishi va kerak bo'lganda qum yoki mayda shlak bilan sepilishi kerak.

Agar yuk ko'tarish va tushirish paytida ushbu ishni bajarayotgan shaxslar uchun xavf tug'ilsa, u holda yuklash va tushirish operatsiyalarini bajarish uchun mas'ul shaxs ishni to'xtatishi va ushbu xavfni bartaraf etish choralarini ko'rishi kerak.

Yuklarni faqat stack yoki uyum tepasidan olishga ruxsat beriladi. Avtomobillarda tashiladigan yuklar og'irligi bo'yicha uch toifaga, ortish, tushirish va tashishdagi xavflilik darajasiga ko'ra esa to'rt guruhga bo'linadi.

Yuk guruhlari:

- 1 - past xavfli (qurilish materiallari, oziq-ovqat mahsulotlari va boshqalar);
- 2 – o'lchami xavfli;
- 3 - chang yoki issiq (tsement, mineral o'g'itlar, asfalt, bitum va boshqalar);
- 4 - GOST 19433-88 "Xavfli yuklar. Tasniflash va markalash" bo'yicha xavfli yuklar.

Xavfli yuklar quyidagi sinflarga bo'linadi:

- 1-sinf - portlovchi moddalar;
- 2-sinf - bosim ostida siqilgan, suyultirilgan va erigan gazlar;
- 3-sinf - yonuvchan suyuqliklar;
- 4-sinf - yonuvchan moddalar va materiallar;
- 5-sinf - oksidlovchi moddalar va organik peroksidlar;
- 6-sinf - zaharli (zaharli) moddalar;
- 7-sinf - radioaktiv moddalar;

8-sinf - kaustik va korroziy moddalar;

9-sinf - oldingi sinflarning birortasiga xos bo'lmagan boshqa xavfli yuklar.

Tovarlarni ombordan yuklash joyiga yoki tushirish joyidan omborga tashish, agar gorizontal masofa 25 m dan oshmasa, qo'lda tashkil etilishi mumkin, quyma yuk uchun esa - 3,5 m. m.

Kattaroq masofada bunday tovarlarni mexanizmlar va qurilmalar bilan tashish kerak.

Barabanli yuklarni prokat yo'li bilan qo'lda yuklashga (tushirish) ruxsat etiladi. Agar uchastkaning tagligi va kuzovning tagligi turli darajalarda joylashgan bo'lsa, u holda barabanli yuklarni chanalarga ikki ishchi tomonidan qo'lda bir bo'lak massasi 80 kg dan ko'p bo'lmagan yuklash (tushirish) kerak. 80 kg dan ortiq massa bilan ushbu tovarlarni kuchli arqonlar yoki mexanizmlar yordamida yuklash (tushirish) mumkin.

Suyuqliklari bo'lgan shisha idishlar faqat maxsus qadoqlarda tashish uchun qabul qilinadi. U vertikal ravishda o'rnatilishi kerak (qo'ziqorin yuqoriga).

Quti yuklarini ko'chirishda qo'llarga shikast etkazmaslik uchun har bir qutini oldindan tekshirish kerak. Chiqib ketgan mixlar va qutilarning metall qoplamalarining uchlari ichkariga surilishi (yoki olib tashlanishi) kerak.

Changlangan yuklarni kanop va plomba bilan jihozlangan harakatlanuvchi tarkibda (ochiq korpuslarda) tashishga ruxsat beriladi.

Chang bosgan yuklarni tashish, ortish va tushirish bilan shug'ullanuvchi haydovchilar va ishchilar changdan himoyalangan ko'zoynak va respiratorlar, zaharli moddalar esa protivoniqoqlar bilan ta'minlanishi shart.

Kombinezonlar har kuni changdan tozalanishi yoki zararsizlantirilishi kerak.

Respirator yoki gaz niqoblarida ishlaganda ishchilarga ularni olib tashlash bilan vaqti-vaqti bilan dam olish ta'minlanishi kerak.

Nafas olish filtri ifloslanishi bilan almashtirilishi kerak, lekin smenada kamida bir marta.

Yuk ko'taruvchilarga tushlik tanaffusidan tashqari dam olish uchun tanaffuslar ham beriladi, ular ish vaqtiga kiradi.

Ushbu tanaffuslarning davomiyligi va taqsimoti ichki tartib-qoidalar bilan belgilanadi. Chekish faqat ishda tanaffus paytida va faqat maxsus belgilangan joyda ruxsat etiladi. Xavfli yuklar maxsus muhrlangan konteynerlarda tashish uchun qabul qilinadi. Konteynerlarni xavfli tovarlar bilan yopish majburiydir. Zararsizlantirilmagan bo'sh xavfli yuk konteynerlari muhrlangan bo'lishi kerak. Istisno hollarda materiallarni zambilda gorizontaal yo'l bo'ylab 50 m masofada tashishga ruxsat beriladi. Materiallarni zambilda zinapoya va zinapoyalarga olib chiqish taqiqlanadi.

Yuk ortish va tushirish vaqtida yuk tushishi mumkin bo'lgan zonada odamlarni va transport vositalarining harakatini topishga yo'l qo'yilmaydi. Slinger va kran operatori slinging sxemalariga ega bo'lishi kerak.

Tovarlarni joylashtirish usullari quyidagilarni ta'minlashi kerak:

Staklar, paketlar va yuklarning barqarorligi;

Stackda va uning yonida ishlash xavfsizligi.

Yuklarni yuklash, tushirish va tashish bilan shug'ullanadigan barcha ishchilar ushbu ishlarda ishtirok etish uchun tibbiy kontrendikatsiyaga ega bo'lmasligi kerak.

Yuklarni yuklash va tushirish, ularni va ayvonlarni PSga mahkamlash, shuningdek, transport vositasining yon tomonlarini ochish va yopish yuk jo'natuvchilar, qabul qiluvchilar yoki ixtisoslashtirilgan tashkilotlarning kuchlari va vositalari tomonidan Mehnatni muhofaza qilish qoidalariga rioya qilgan holda amalga oshiriladi. Haydovchilar PRRni amalga oshirishda faqat mehnat shartnomasida qo'shimcha shart mavjud bo'lganda va bitta paketning og'irligi erkaklar uchun 15 kg dan va ayollar uchun 7 kg dan ortiq bo'lmasa, jalb qilinishi mumkin[5].

Haydovchi PSga yuk va ayvonlarni joylashtirish va mahkamlashning ishonchliligini xavfsizlik talablariga muvofiqligini va yukning xavfsizligini taminlashi shart.

Og'irligi bo'yicha yuklar quyidagi vazn toifalariga bo'linadi:

PRR uchun asosiy xavfsizlik qoidalari quyidagilarni o'z ichiga oladi.

Yuklash va tushirish operatsiyalari xavfsizlik uchun mas'ul bo'lgan mas'ul shaxsning rahbarligi ostida amalga oshiriladi va ushbu ishlarni amalga oshiruvchi tashkilot rahbarining yozma buyrug'i bilan tayinlanadi.

PRRga faqat xavfsizlik imtihonidan o'tgan va tegishli sertifikatlarni olgan 16 yoshdan oshgan ishchilar ruxsat etiladi. 18 yoshgacha bo'lgan o'smirlarga PRRni faqat ma'lum yuklar bilan bajarishga ruxsat beriladi[6] [8].

PRRni qo'lda bajarish og'irligi 50 kg dan oshmaydigan va 1,5 m dan ko'p bo'lmagan balandlikdagi yuklarni ko'tarish uchun ruxsat etiladi (quyma yuklar uchun - 3,5 m.)

Ayollar va o'n sakkiz yoshga to'lmagan shaxslar tomonidan og'irliklarni ko'tarish va harakatlantirish og'irliklarni qo'lda ko'tarish va ko'chirishda ayollar uchun ruxsat etilgan maksimal yuk normalarini va o'n sakkiz yoshga to'lmagan shaxslar uchun ruxsat etilgan maksimal yuk normalarini hisobga olgan holda amalga oshirilishi kerak.

Texnologik jarayonda og'irligi 20 kg dan ortiq bo'lgan va 25 m dan ortiq masofadagi tovarlarni tashish yuk ko'tarish va tashish moslamalari yoki mexanizatsiyalash vositalaridan foydalangan holda amalga oshirilishi kerak.

Og'irligi 50 kg dan ortiq bo'lgan tovarlar uchun, shuningdek, yuklarni 3 m dan ortiq balandlikka ko'tarish uchun yuklarni ko'chirishning mexanizatsiyalashgan usuli majburiydir[7].

XULOSA. Yuk ko'tarish va tushirish ishlarida avvalo ish turidan kelib chiqib xodimning jinsi va yoshini inobatga olish zarurdir. Bunda xodimning psixofizologik qobiliyatlari doimo inobatga olinishi zarur. Ish o'rnini va yuklarni doim ishga tayyorligini tekshirib so'ng faoliyat boshlanishi zarur[8].

Doimiy ob'ektlarda ishlarni bajarishdan oldin ish joylari ishga tayyorlanadi:

1) yuk ko'tarish va tushirish joyi, o'tish joylari va yo'laklari begona narsalardan tozalanadi, chuqurlar, chuqurliklar yo'q qilinadi, silliq joylar sirpanishga qarshi vositalar bilan sepiladi (masalan, qum yoki mayda shlak);

2) yerto'la va yarim yerto'lalarda joylashgan omborlarda ko'targichlar, lyuklar, narvonlarning xizmatga yaroqli holati tekshiriladi va ta'minlanadi;

3) ishlarni bajarish uchun xavfsiz bo'lgan ish joylarini yoritish ta'minlangan;

4) ish joylarini tekshirish amalga oshiriladi.

Xodim ish boshlanishidan oldin aniqlangan kamchiliklar va nosozliklar to'g'risida ishning bevosita rahbariga xabar beradi.

Tayyorgarlik choralari tugallangandan va barcha kamchiliklar va nosozliklar bartaraf etilgandan so'ng ishni boshlashga ruxsat berilishi lozim.

Og'irlikni bir marta ko'tarish uchun maksimal ruxsat etilgan me'yorlarni hisobga olgan holda yuklash va tushirish operatsiyalarini bajarishga ruxsat beriladi: erkaklar uchun - 50 kg dan ortiq bo'lmagan; ayollar - 15 kg dan oshmasligi kerak.

Og'irligi 80 dan 500 kg gacha bo'lgan yuklarni yuklash va tushirish yuk ko'tarish uskunalari (ko'targichlar, bloklar, vinchlar), shuningdek, nishablar yordamida amalga oshiriladi.

Bunday tovarlarni qo'lda yuklash va tushirishga faqat vaqtinchalik ob'ektlarda ishlarni xavfsiz bajarish uchun mas'ul bo'lgan shaxsning nazorati ostida va bir ishchiga yuk 50 kg dan oshmasligi sharti bilan ruxsat etiladi.

Bir nechta ishchilar tomonidan yuk ortish va tushirish ishlarini bajarishda ularning har biri asboblari yoki yuklar bilan bir-biriga shikast etkazmasligini ta'minlashi kerak.

Yuk ko'tarayotganda, orqada ketayotgan ishchi oldinda ketayotgan ishchidan kamida 3 m masofani ushlab turadi.

Yuklarni slinglash slinging sxemalariga muvofiq amalga oshiriladi.

Slinging sxemalari, yuklarni sling va bog'lash usullarining grafik tasviri xodimlarga topshiriladi yoki ish joylarida osib qo'yiladi.

Sling sxemalari ishlab chiqilmagan tovarlarni yuklash va tushirish ishlarning xavfsiz bajarilishi uchun mas'ul bo'lgan shaxsning rahbarligi ostida amalga oshiriladi.

Yuklarni qo'lda tashishda quyidagi talablarga rioya qilish kerak:

1) to'plangan yuk ustida yurish, oldingi ishchilarni (ayniqsa tor va tor joylarda) quvib o'tish, harakatlanayotgan transport vositalari oldida yo'lni kesib o'tish taqiqlanadi;

2) agar yukni joylashtirish joyigacha bo'lgan masofa 25 m dan oshmasa, og'irligi 80 kg gacha bo'lgan yukni qo'lda ko'chirishga ruxsat beriladi; boshqa hollarda aravalar, trolleybuslar, ko'targichlar ishlatiladi. Bir xodimga og'irligi 80 kg dan ortiq yukni qo'lda ko'chirish taqiqlanadi;

3) 50 kg dan ortiq og'irlikdagi yukni birgalikda ko'tarish yoki olib tashlash kerak. 50 kg dan ortiq og'irlikdagi yuk boshqa ishchilar tomonidan ishchining orqa tomoniga ko'tariladi yoki orqa tomondan chiqariladi;

4) agar yuk bir guruh ishchilar tomonidan qo'lda ko'chirilgan bo'lsa, hamma boshqalar bilan hamqadam bo'ladi;

5) aylanma yuklarni harakatlantirganda, ishchi harakatlanayotgan yukning orqasida, uni o'zidan uzoqlashtiradi;

6) uzoq yuklarni (loglar, to'sinlar, relslar) qo'lda ko'chirishda maxsus tutqichlar qo'llaniladi, bunda bir xodimga yukning og'irligi 40 kg dan oshmasligi

7) Yuklarni yong'in xavfsizligi qoidlariga asosan saqlash va tashish lozim.[9]

Mehnatni muhofaza qilish sohasida yuk ortish va tushirish ishlari yukchilari uchun ishlarining xavfsizligi kategoriyalari va qoidalari quyidagicha bo'lishi mumkin:

1. Yuk Tushirish Usullari va Texnikalari Xavfsizligi:

- Yuklarni tushirish va tushirish usullari haqida yaxshi ta'lim olishi.
- Yuk tushirishda kerakli xavfsizlik vositalarini va texnikalarini ishlatish.

- Tushirish operatsiyalarini bajarish va yuklarni yaxshi ta'qiqlovchi usullarni o'rganish.

2. Ish O'rinlarining Xavfsizligi:

- Ish o'rinlari va yuk tushirish joylari uchun xavfsiz va to'g'ri tartibotni ta'minlash.
- Qoidalar va ish o'rinlarini xavfsizlik standartlariga mos ravishda yuritish.

3. Xavfsizlik Standartlari va Qoidalar:

- Yuchchilar uchun yuqori darajada xavfsizlik standartlarini qabul qilish.
- Xavfsizlik qoidalarini bajarish va ularga amal qilish.

4. Yuk Tushirish Xavfsizligi:

- Yuklarni tushirish va tushirish jarayonlarida xavfsizlikni ta'minlash.
- Yuchchilar va yukchilarning xavfsizlik ta'limini olishi.

5. Yukni Xavfsiz Tushirish:

- Yukni tushirish paytlarida yukning xavfsizlikni ta'minlash.
- Yuchchilar va yukchilarning xavfsizlikni oshirish uchun ish o'rganishlari.

6. Xavfsizlik Tizimlari:

- Xavfsizlikni ta'minlash uchun xavfsizlik tizimlari va vositalarini ishlatish.
- Xavfsizlik bo'yicha ma'lumotlarni ko'rsatish va ularga amal qilish.

Ushbu kategoriyalar va qoidalar, yuk ortish va tushirish sohasida xavfsizlikni ta'minlashda muhimdir va turli turlarda ishlovchi bo'lishi mumkin. Bizning har bir xavfsizlik sohasiga ta'sir qilishi va xavfsizlikni ta'minlashda o'z vazifasiga ega bo'lishi kerak.

ADABIYOTLAR

1. Маматов Ф. М., Шодмонов Г. Д. Обоснование конструктивной схемы комбинированного агрегата для подготовки почвы к посеву бахчевых //European research. – 2018. – №. 1 (35). – С. 10-14.
2. Murtozevich M. F., Halilovich M. S., Dustmurodovich S. G. Dump ripper for soil protection from water erosion //European science review. – 2018. – №. 7-8. – С. 245-246.
3. Мирзаев Б. С., Мардонов Ш. Х., Шодмонов Г. Д. О качестве рыхления почвы рыхлителем с рабочими органами наклонного типа //European research. – 2018. – №. 1 (35). – С. 15-18.
4. Mamatov F. M., Mardonov S. H., Shodmonov G. D. DUMP RIPPER FOR SOIL PROTECTION FROM WATER EROSION //European Science Review. – 2018. – №. 7-8. – С. 245-246.
5. Чуюнов Д. Ш. и др. ПОЛИЗ ЭКИНЛАРИ ЭКИШ УЧУН ТУПРОҚНИ ТАЙЁРЛАЙДИГАН КОМБИНАЦИЯЛАШГАН АГРЕГАТ КОРПУСЛАРИНИНГ ПАРАМЕТРЛАРИ //Инновацион технологиялар. – 2021. – №. Спецвыпуск 1. – С. 146-150.
6. Шодмонов Г. Д., ўғли Хидиров М. Қ. АВТОТРАНСПОРТ ЧИҚИНДИ ГАЗЛАРИ ЗАРАРЛИЛИГИНИ КАМАЙТИРИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ УСУЛЛАРИ //INTERNATIONAL CONFERENCES. – 2022. – Т. 1. – №. 18. – С. 140-147.
7. Muradov S. et al. EMERGENCY EPIDEMIOLOGICAL, EPIZOOTIC AND EPIPHYTIC SITUATIONS. PARTICULARLY DANGEROUS INFECTIONS THAT CAUSE CONTAGIOUS AND COMMON DISEASES //Modern Science and Research. – 2024. – Т. 3. – №. 2. – С. 52-89.
8. Muradov S. et al. STANDARDS OF SAFETY REQUIREMENTS FOR PRESSURE CABINETS, APPARATUS AND GAS EQUIPMENT //Modern Science and Research. – 2024. – Т. 3. – №. 2. – С. 159-180.
9. Muradov S. et al. EMERGENCY EPIDEMIOLOGICAL, EPIZOOTIC AND EPIPHYTIC SITUATIONS. PARTICULARLY DANGEROUS

INFECTIONS THAT CAUSE CONTAGIOUS AND COMMON DISEASES
//Modern Science and Research. – 2024. – T. 3. – №. 2. – C. 52-89.

10. Muradov S., Xujaqulov A., Eshmuxamedov L. ORGANIZING TRAINING ON THE CAUSES OF EMERGENCY SITUATIONS, CHARACTERISTICS AND ACTION AT THE FOCUS OF INJURY //Modern Science and Research. – 2024. – T. 3. – №. 2. – C. 247-264.